

УДК 81'37(087.5):821.161.2-3"19"

Кизилова В.В.,
доктор філол. наук, доцент,
професор кафедри філологічних дисциплін
Державного закладу «Луганський
національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Старобільськ, Україна

**СЕМАНТИЧНІ МОДЕЛІ КОЛЬОРІВ
У ЛІТЕРАТУРІ ДЛЯ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА
(НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНСЬКОЇ ПРОЗИ
ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ)**

У статті з позиції сприйняття тексту досліджено використання в українських творах для дітей та юнацтва певних семантичних моделей кольорів. Наголошено, що вони взаємозалежні не лише означуваними предметами і явищами, а й специфікою дитячої рецепції, культурною традицією, орієнтацією на міфологію, фольклор. Обмежений життєвий досвід реципієнтів дошкільного і молодшого шкільного віку свідчить про превалювання зображувальної функції колірної лексики, використання базових відтінків хроматичного спектру на позначення явищ природи, рослин, тварин, живих істот. Порушення філософських, онтологічних, екзистенційних проблем в літературі для юного читача супроводжується творенням оригінальних художніх образів, що зумовлює розширення колірної гами, увиразнюючи концептуально вагомі образи й розкриваючи особливості індивідуального стилю письменника.

Ключові слова: література для дітей та юнацтва; читач; проза, колір, хроматичний спектр; ахроматичний спектр; індивідуальний стиль.

Специфіка мистецтва слова полягає у впливі на читача. Його формування, самоідентифікація відбувається в процесі естетичного переживання, у безперервному потоці сприйняття образів і вражень, що, за Ізером, нагадує гру індуктивного й дедуктивного начал: «Ця гра йде не в самому тексті, вона може відбуватися лише у процесі читання ... у процесі читання визначається дещо не сформульоване в самому тексті – інтенція тексту» [8]. Автор художнього твору під час його написання й реципієнт у процесі сприйняття переслідують різні цілі. Адресат – когнітивні; діалогізуючи з текстом, дитина адекватно реагує на доступні,

зрозумілі й цікаві їй речі, закодовані письменником на рівні формо-змістової єдності. Автор – комунікативні; він стає посередником у процесі соціалізації дитини, перебуваючи водночас мудрим порадиником, другом, і досвідченим психологом. Дитяча аудиторія здатна зрозуміти твір на своєму мовленнєвому рівні та на основі своєї життєвої обізнаності відповідно до віку [3].

Мовленнєвий вплив художнього твору зумовлює певний відбір і розподіл мовних засобів, необхідних з погляду автора для реалізації того чи того завдання. Суголосні думки висловлює Ж. Женнет: «Письменник не вибирає ні своєї мови, ні свого стилю, однак він відповідає за... прийоми письма. <...> Усі ці факти письма – суть засобу конотації, оскільки в них, окрім буквального смислу... виявляється певна позиція, вибір, інтенція» [5, с. 194]. Таким чином, з огляду на певний життєвий досвід, настроєвий стан відбувається процес сприйняття реципієнтом тексту на емоційному, інтелектуальному, естетичному рівнях.

Важливим чинником життя й діяльності людини, одним із засобів емоційного впливу (збудлива, заспокійлива дія), що коригуються соціальним статусом і психофізичними властивостями конкретного індивіда, є колір. Психологи вважають його частиною образу світу в усіх компонентах свідомості: чуттєвій тканині, значень, особистісного змісту. В усіх культурах, як стверджує А. Вежбицька [1], особливо важливим є сприйняття через очі, а також описання того, що ми бачимо, тому поняття «кольору» розглядається в багатьох мовах як самодостатнє семантичне поле.

Семантичний простір кольорів у різних культурах світу досліджено Ф. Василюком, А. Кудріною, А. Лурією, М. Люшером, Б. Мещеряковим, Р. Фрумкіною та ін. Колористичне письмо як засіб реалізації мистецьких ідей у доробку українських письменників висвітлено в працях Г. Атрощенко, І. Бабій, Н. Горбач, Д. Маркович, В. Ніколаєнко, що спонукає до розробки винесеної в назву розвідки проблеми в аспекті літератури для дітей та юнацтва.

Колір наділений особливими значеннями, що формуються у процесі життя й діяльності людини. Дитина завдяки органам чуття починає сприймати колір, як і інші властивості речей, засвоювати його й за допомогою мови позначати в процесі мовленнєвої діяльності. Психофізіологічні властивості реципієнта-дитини, здатного сприймати художній текст на емоційному, естетичному рівні, свідчать про прагнення до яскравості, радості, краси, гармонійності. Це своєю чергою спонукає письменників до використання у творах для дітей та юнацтва певних семантичних моделей кольорів, що взаємозалежні не лише означуваними предметами і явищами, а й специфікою дитячого сприйняття, культурною традицією, орієнтацією на міфологію, фольклор, національні особливості. Зупинимось на деяких із них.

Аналіз прозових творів для дитячої аудиторії свідчить про певний кольоровий аскетизм у них, що пов'язане насамперед з обмеженим життєвим досвідом реципієнта, його

естетичними знаннями, рівнем розвитку творчої, емоційної, інтелектуальної сфер. У дошкільному й молодшому шкільному віці читач не здатен сприймати колір через символізм та його естетичну наснаженість. Це значною мірою оприявнює ілюстративну, зображувальну функцію кольору у творах. Наприклад, у казці Лариси Письменної «Як у Чубасика сміх украли» кольоровий арсенал використано з метою змалювання лісу: стрункі *білоногі* берізки, *сиво-зелений* столітній дуб, стиглі *золотисті* горіхи, *жовтороті* пташенята, *червонобоке* лісове яблучко тощо [13].

Здебільшого кольорова палітра творів для молодшого читача витримана в хроматичному спектрі; у ній переважають базові відтінки: червоний, жовтий, зелений, синій, що здебільшого демонструють яскравість, соковитість барв. «Уявіть собі: вдома вона справді побачила безліч парасольок! *Червоних, зелених, синіх, коричневих, жовтих*, з ромашкам і гвоздиками, трояндами і фіалками, в горошок і смужку, з найвигадливішими візерунками... [9, с. 17]; «Йде лисиця, на лапці корзина, а в корзині півники на паличках. *Жовті, зелені*, ще й *червоні*, як вогонь. ... А в лиски, в дочки, рясна спідниця, кольорові стрічки, калинові коралі...» [9, с. 14]. З-поміж означуваних слів у творах для дітей здебільшого використовуються лексеми на позначення конкретних понять, предметів, явищ, що, як правило, легко співвідносяться з кольороназвою: *білява* дівчина, великі *сині* очі, *голубе* безхмарне небо, *зелені* сади (Б. Комар); *фіолетові* баклажани, *біла* хата, *жовті* соняхи, *золотаве* зерно, *зелені* кущики пшениці (В. Довжик); *зелений* луг, *білий* і *червоний* метелики, *сіренька* пташка-жайворонок (В. Сухомлинський) та ін. Емоційно-чуттєвий досвід реципієнта дошкільного й молодшого шкільного віку розрахований на сприйняття кольорів на позначення явищ природи, рослин, тварин, живих істот, споруд та їх частин, їжі тощо: *синій* лісовий дзвоник, маленька звичайна *жовта* кульбабка, *рожеві* губи (Вс. Нестайко), *білі, червоні, жовті, зелені* вогні (А. Дімаров), *червоні* нитки, *білий* рушничок (Г. Малик).

У процесі дорослішання читача-реципієнта кольороназви, використані письменниками у творах для них, стають репрезентантами не лише певних описових моделей, а й виступають активним компонентом творення оригінальних, самобутніх художніх образів, виявляючи при цьому особливості ідіолекту автора. Так, наприклад, улюбленим кольором Вс. Нестайка є *рудий*. Рудими й веснянкуватими є герої його творів «В країні Сонячних Зайчиків» (Веснянка), «Тореадори з Васюківки» (Ява), «Чарівні окуляри» (Вася Богданець) й ін. «А волосся в мене справді руде, як жар. <...> Рудим мене змалку завжди називали, з дитячого садка. І я звик. Та й не в усіх це слово звучить образливо. Мама, наприклад, називає мене “Сонечко моє руденьке!”. А бабуся каже “Ти в нас особливий сонячний хлопчик!”», – таким постає з перших сторінок повісті «Чарівні окуляри» її головний персонаж Вася Богданець на прізвище Рудий Африканський Їжачок, що додає йому чимало проблем у спілкуванні з

однолітками [11, с. 5]. У зображенні країни Ластовинії («В країні Сонячних Зайчиків») та її мешканців Вс. Нестайко також удається до використання цього кольору: «Жителі її – ластовини – геть усі руді й веснянкуваті» [10, с. 7], а столиця має назву Рудограй. Письменник у такий спосіб робить акцент на їх інакшості, протиставляючи казковим світам (королівству Глупої Ночі, країні Сонячних Зайчиків). Цікаві спостереження щодо стилістичного навантаження рудого кольору в літературі для дітей були зроблені В. Шкловським. Дослідник наголошує, що рудий колір є порівняно рідкісним явищем, і зробити героя рудим – означає зробити його не таким, як інші [16, с. 48–49]. Суголосні думки висловлює Богдана Салюк, досліджуючи особливості характеротворення образів бешкетників у літературі для дітей та юнацтва: «Рудий колір волосся зовнішньо виокремлює героя з-поміж інших, т.зв. «сірої маси», є важливим для подальшого характеротворення. Саме від носія цього кольору волосся читач очікує чогось надзвичайного, непересічного, смішного, адже рудий асоціюється у свідомості реципієнта зі сміхом, радістю, щастям» [14].

Колористичне бачення притаманне творчості Ірини Жиленко. На цю особливість неодноразово звертали увагу дослідники її поезій: «Колір у віршах І.Жиленко – не прикраса, не доповнення, а органічна частка зображуваної картини» [12, с. 102]. У творах для дітей авторка вдається до використання здебільшого колористичних епітетів яскравої, соковитої гамми: гірлянди витких рослин всипані *червоними* і *фіалковими* квітами, *зелене* лісове царство вирувало і щебетало від безлічі різноколірних папуг: *зелених, жовтих, синіх, рожевих* і т.д., що свідчить про бажання автора бачити світ радісним, прекрасним, сприйняття життя письменницею як свята [6, с. 32]. У повісті-казці «Новорічна історія про двері, яких нема і про те, як іноді корисно помилятися номером» Ірина Жиленко часто звертається до золотого кольору: *ясно-золота* вітрина крамниці «Старовинні речі», карета в *золотих* квітах із *золотими* віжками, візник – із *золотим* пером у капелюсі (стор. 16–17), хатка з крихітним *золотим* віконечком (стор. 18), *золотий-золотий* сніг за вікном (стор. 26). У хатці калинових чоловічків головна героїня повісті – Оріся – спостерігала за приготуванням до нового року: маленькі чоловічки в червоних каптуріках *золотили* горіхи, кували *золоті* підківки, видували з тонких *золотих* рурок скляні кульки, виготовляли *золотий* дощик, ватяних хлопчиків і дівчаток у козушках присипали *золотим* порошком. Чоловічки відремонтували й Орісини іграшки: лялька стала з дивовижними *золотими* кучерями, у крихітних *золотих* черевичках, кінь – із *золотими* коліщатками (стор. 37–38).

Загалом золотий колір має позитивну семантику. Він вважається символом сонця, світла, у християнстві – чистого світла, духовного багатства. У народних казках все, що було забарвлене в золотий колір, видавало свою приналежність до потойбічного царства. Золоті витвори в багатьох культурах відігравали роль атрибутів сонячного культу. У казках

європейських народів «золоті яблука» дозволяють здобути вічну молодість. Принцип гармонії відображають поширені фразеологізми – золоте правило, золота середина, золоті слова, золоті роки [7]. Письменниця за допомогою цього кольору створює в уяві читача-дитини передноворічну атмосферу, в якій переважає радість, щастя, таємничо-казковий настрій.

У повісті-казці, розрахованій на подвійного адресата – дітей і дорослих – авторка демонструє особливе образне мислення; апеляція до умовності тут підпорядкована осмисленню екзистенційних питань, заглибленню в душу людини, повноту людського буття, його світла й добра. Зовнішній і внутрішній дискурси твору, апеляція до умовності, поглиблений психологізм, лірична тональність увиразнюють авторську свідомість, свідчать про оригінальність підходів щодо осмислення онтологічних проблем. Відтак золотий колір наділений містким емоційним підтекстом, широкою асоціативною сферою (ознака дорогоцінного, сонячного, життєдайного), символізує стан душі письменниці, допомагає відтворити її емоційний стан, й водночас зобразити казковий світ, в якому живуть герої твору, відтворити таємничу передноворічну атмосферу.

Лексико-семантичне поле кольоративів у прозі для дітей та юнацтва розширюється з появою у текстах т.зв. недитячого змісту, посиленням філософічності, апеляцією до онтологічних, екзистенційних проблем. Автор, наділений певним життєвим досвідом, застосовує кольороназви задля втілення свого творчого задуму, що впливає з тонкого осмислення ним навколишньої дійсності. Колір в такий спосіб впливає на емоційну й естетичну сфери реципієнта, він стає частиною предметного змісту образу і його чуттєвої тканини. Так, у казці «Летюче дерево» Ю. Ярмиш вдається до використання *рожевого* кольору. У лісі жило Рожеве Дерево, котре було незадоволене своїм життям, тяглося до неба своїми вітами і мріяло, благало чарівника віднести його в інше місце, через те, що набридли йому берізки та ясени, не радували птахи. Воно відчувало свою інакшість через свій колір і було впевнене, що в майбутньому на чужині його чекатиме щаслива доля. Проживши ж певний час на чужині, воно зрозуміло, що найкраща і наймиліша рідна земля. Тільки там зростає твоє насіння, тільки там співають соловейки та іволги, тільки там радієш життю. «... Хмаринки пливуть у небесній блакиті. Хмаринки... Он – схожа на білу троянду. Там он – як корабель з вітрилами. А на самісінькому обрії Дерево Рожеве летить, тріпоче дивним віттям. Рідну землю вітає» [18, с.32].

Рожевий колір вважається кольором оптимізму, він асоціюється з духовною радістю, символізує ніжність, принадність, чарівність, безпосередність та довіру. Крім того, цей колір асоціюється з сімейними стосунками, коханням, дружбою [15]. Маючи підкреслено емоційний характер, він привертає увагу читача незвичайністю, неприродністю

зображуваного. У казці Ю. Яриша його семантико-асоціативна характеристика посилює загальний смисловий контекст твору: у кожного на землі є своє місце, своя домівка, тільки там ти можеш пустити коріння, розсіяти своє насіння, що проросте життєдайними пагонами, реалізувати себе повною мірою, бути щасливим. Батьківщина – понад усе.

Певний символічний зміст, що підпорядкований досягненню філософської ідеї мають кольори-епітети, вдало використані Вал. Шевчуком у збірці казок «Панна квітів». Так, у казці «Чотири сестри» автор при зображенні негативних персонажей апелює до чорного кольору, що свідчить про закоріненість його індивідуальної стилістики у народнопісенну творчість. *Чорний* вітер, *Чорний* птах із *чорними* крильми стають винуватцями порушення одвічного закону природи: зміни пір року. Вони намагаються нав'язати Білокосій свої закони світоустрою: «Красивий той, хто сильний у світі, а сильний той, хто має владу. Прожени сестер і побачиш, що станеться» [17, с. 20]. Семантика цих образів визначається здатністю чорного кольору поглинати енергію людини. Крім того, чорний символізує гординю, заздрість, злість. У ритуалах і міфах чорний колір є символом зла, протистоїть білому, як кольору добра. У середньовічній Європі чорний уважали кольором смерті, скорботи, гріха [4].

Застосовані Вал. Шевчуком кольоративи виконують не стільки зображальну функцію, скільки наділені певним символічним змістом; вони увиразнюють авторську думку, ідею, певний образ. Колір часто виступає носієм філософсько-притчевого змісту твору. Зокрема, у казці «Місто без квітів» кольороназви виступають функціональним елементом метафоротворення: автор протиставляє чорний і сірий кольори міста, в якому жили головні героїні твору, яскравій палітрі кольорів, в яку було забарвлене місто уві сні дівчаток. «В одну із чорних-чорнезних ночей одній і другій приснилися кольорові сні. <...> Ішли так довго, але прийшли ... у своє ж таки місто, але чудним воно їм здалося: стіни – білі, а дахи – червоні й зелені. А ще вся земля вкрилася квітами: зеленими, білими, червоними, синіми, жовтими, і не було жодної з-поміж них сірої та чорної» [17, с. 40–41]. Сірий і чорний кольори тут несуть негативну кольористичну інформацію, вживаються у значенні спустошеності, затьмареності. Сірим є не лише одяг королеви і її прислужників, а також камінь, на якому сиділа дівчинка і розповідала сон подрузі, подолець, що вона одягла на коліна, сірою стіною оточене місто тощо. Змальовуючи в такий спосіб казковий простір на початку твору, автор створює відповідну емоційну атмосферу, підводячи читача до думки про одноманітність, збитковість, спустошеність соціуму.

Королева, яка завжди була одягнена в сіру сукню й чорний плащ, чорні, як жуки, прислужники в казковому сні дівчаток змінили колір своєї одежі на яскравий, від чого змінилася загальна атмосфера міста: «Королева щиро тішилася, ховала в пелюстках лице, а

коли зводила голову, бачили дівчатка, що вона красунею стала. Очі палали, як те небо над головою, волосся золотими полисками грало, по щоках цвіли малинові, як одяг в прислужників, рум'янці. А уста палахкотіли, начебто вогню у себе набрали» [17, с. 41]. Конотативний взаємозв'язок кольоративів в оніричному просторі казки створює особливий підтекст сновидіння, пов'язаний з комунікативним наміром письменника: витворити і донести до читача за допомогою мовних знаків, образного мислення певну естетичну реальність, показати взаємозв'язок між фізіологічними відчуттями кольору й художнім словом, в яке закладена авторська інтенція. У процесі розшифрування сну у свідомості реципієнта постають власні стійкі системи значень, що функціонують як вербально-чуттєві асоціативні комплекси.

Побачене уві сні спонукає головних героїнь до подорожі за стінами свого міста у пошуках іншого світу. Там вони познайомилися з його доглядачами й охоронцями: Зеленою Бабусею або Матір'ю трави, її сестрою Деревинкою-Лісовичкою та Матір'ю квітів. В їх образах діти бачать казкових істот, дорослий же читач – жінок, заклопотаних піклуванням про зело, насіння, лісову й садову деревину, про світ різнобарв'я, без якого неможливе щастя, життя серед краси не екзотичної, а доступної для всіх, хто не ховає себе в кам'яних мішках фортець та палаців, де владарює казенщина й казенний добробут. Автор тут апелює до зеленого кольору, що згідно з народною символікою, є кольором надії, весняного оновлення. У художній літературі він є кольором щасливого та прекрасного, сповненого надій, молодого, на що слушно вказав свого часу О. Веселовський: «У північній літературі, наприклад, зелений колір був кольором надії і радості, в протизагаді, що означав злобу» [2, с. 67]. Королева після того, як у її місті з'явилися квіти, а її одяг набув барвистих відтінків, стала «веселішою й гарнішою», навіки забувши про те, «що вчора була ще грізною чорно-сірою володаркою» [17, с. 61].

Обов'язковою складовою казкових сюжетів Вал. Шевчука є абсолютно прозорі й філософськи далекосяжні виходи на реальний людський побут і його цілком реальні конфлікти, в авторській інтерпретації яких домінує гра змістовими масивами, а в їх творенні важливе місце посідає індивідуальний стиль. Закодований у кольоративах зміст демонструє можливості образного потенціалу художнього слова, оригінальність індивідуального стилю Вал. Шевчука. Символічні паралелі, закодовані в кольороназвах, підпорядковані характеристиці життєвого середовища, за їх допомогою розкривається естетична реальність, реалізується авторська настанова бачення світу. Рецепція казок Вал. Шевчука взаємозалежна їх жанровою домінантою – настановою на фантастичність, неймовірність зображуваних подій, – що авторське мислення, сприяє досягненню їх символічного змісту, філософського потенціалу, закладеного у внутрішній структурі творів.

Таким чином, формування й самоідентифікація читача відбувається в процесі естетичного переживання, сприйняття образів і вражень. Автор, реалізуючи комунікативні завдання твору, стає посередником у процесі соціалізації дитини, котра спроможна інтерпретувати твір відповідно до свого життєвого досвіду на емоційному, інтелектуальному, естетичному рівнях. Важливе місце в цьому процесі відіграє колір. З огляду на психофізіологічні властивості реципієнта-дитини у розвідці досліджено використання у творах для дітей та юнацтва певних семантичних моделей кольорів. Обмежений життєвий досвід реципієнтів дошкільного і молодшого шкільного віку, їх неспроможність сприймати повноту семантичного наповнення колірних номінацій свідчить про превалювання їх зображувальної функції, використання базових відтінків кольорів хроматичного спектру на позначення явищ природи, рослин, тварин, живих істот, споруд та їх частин, їжі тощо. Поява у творах для дітей недитячого змісту, порушення філософських, онтологічних, екзистенційних питань супроводжується творенням самобутніх художніх образів, що зумовлює розширення колірної гами, її семантичне наповнення, увиразнюючи й розвиваючи концептуально навантажені образи й виявляючи при цьому особливості індивідуального авторського стилю.

Література

1. Вежбицкая А. Обозначения цвета и универсалии зрительного восприятия / А. Вежбицкая // Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание. – М. : Русские словари, 1996. – С. 231–291.
2. Веселовский А. Н. Историческая поэтика / А. Н. Веселовский. – М.: Высш. шк., 1989. – 406 с.
3. Гнідець У. С. Інакші/інші, чужі/свої діти. Нова література [Електронний ресурс] / У. С. Гнідець. – Режим доступу: <http://www.chl.kiev.ua/key/Books/ShowBook/47>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 11. 02. 2015.
4. Горбач Н. В. Семантичне поле ахроматичних кольорів у ліро-епосі І. Франка / Н. В. Горбач, В. М. Ніколаєнко // Вісник Запорізького національного університету. – 2009. – № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2009/fil_2009_2/011-16.pdf. – Назва з екрана. – Дата звернення: 13. 03. 2015.
5. Женнет Ж. Фигуры: Работы по поэтике / Ж. Женнет. – [Пер. с франц. Е. Васильевой, Е. Гальцевой, Е. Гречаовой и др]; под ред. С. Зенкина. В 2-х томах. – Т.1. – М. : Изд-во им. Сабашниковых, 1998. – Т.1. – 341 с.
6. Жиленко І. Новорічна історія про двері, яких нема, і про те, як іноді корисно помилятися номером / Ірина Жиленко. – К. : Веселка, 1986. – 126 с.

7. Золотий [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://slovari.yandex.ru/~книги/Символы,%20знаки,%20эмблемы/Золотой/>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 18. 02. 2015.
8. Ізер В. Процес читання: феноменологічне наближення [Електронний ресурс] / В. Ізер. – Режим доступу: <http://te.zavantag.com/docs/398/index-30304.html>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 09.03.15.
9. Мензатюк З. Тисяча парасольок. Казки / З. Мензатюк. – К. : Веселка, 1990. – 48 с.
10. Нестайко В. З. Чарівні окуляри: для мол. і серед. шк. віку. – 2-ге вид. / В. З. Нестайко. – К. : Веселка; Тернопіль : Навч. кн. – Богдан, 2008. – 95 с.
11. Нестайко В. З. Країна Сонячних Зайчиків : казкові повісті / В. З. Нестайко. – К. : Країна Мрій, 2010. – 352 с.
12. Никанорова О. Штрихи до портрета Ірини Жиленко / Олена Никанорова // Поезії одвічна висота. – К. : Радянський письменник, 1986. – С. 94–124.
13. Письменна Л. Як у Чубасика сміх украли : казки / Лариса Письменна. – К. : Веселка, 1977. – 48 с.
14. Салюк Богдана. Особливості портретування персонажа бешкетника в дитячій літературі [Електронний ресурс]. – Богдана Салюк. – Режим доступу: http://urccyl.com.ua/index.php?catid=14:2011-09-19-05-21-10&id=20:2011-10-22-20-56-40&Itemid=11&lang=uk&option=com_content&view=article. – Назва з екрана. – Дата звернення: 14. 01. 2015.
15. Символика цвета: розовый цвет [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.fillosoff.ru/eastern_philosophy/76-pink.html. – Название с экрана. – Дата обращения: 15. 03. 2015.
16. Шкловский В. Б. Искусство как прием / В. Б. Шкловский // Шкловский В. Б. Гамбургский счет : статьи-воспоминания-эссе. (1914–1933). – М. : Советский писатель, 1990. – С. 58–73.
17. Шевчук В. Панна квітів : казки моїх дочок / Валерій Шевчук. – К. : Веселка, 1990. – 184 с.
18. Ярмиш Ю. Летюче дерево : казки / Ю. Ярмиш. – К. : Веселка, 1985. – 304 с.

Кизилова Виталина Владимировна. Семантические модели цвета в литературе для детей и юношества (на примере украинской прозы второй половины XX века). Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина, Луганская обл., г. Старобельск.

В статье с позиции восприятия текста исследовано использование в украинских произведениях для детей и юношества определенных семантических моделей цветов.

Акцентируется, что они зависят не только от обозначаемых предметов и явлений, а и от специфики детской рецепции, культурной традиции, ориентации на мифологию, фольклор. Ограниченный жизненный опыт детей дошкольного и младшего школьного возраста свидетельствует о доминировании изобразительной функции цветовой лексики, использовании базовых оттенков хроматического спектра для обозначения явлений природы, растений, животных, людей. Рассмотрение философских, онтологических проблем в литературе для юного читателя сопровождается созданием оригинальных художественных образов, что обуславливает расширение цветовой гаммы, подчеркивает концептуально важные образы и раскрывает особенности индивидуального стиля писателя.

Ключевые слова: литература для детей и юношества; читатель; проза; цвет; хроматический спектр; ахроматический спектр; индивидуальный стиль.

Kyzylova V.V. Semantic models of colors in the childhood and youth reading (on the basis of Ukrainian fictional prose of the 2nd half of the XX c.). Luhansk Taras Shevchenko National University, Ukraine, Luhansk oblast, Starobilsk.

The article deals with the application of certain semantic models of colors in the childhood and youth reading from the perspective of the text perception. A subject of study is Ukrainian childhood and youth prose of the 2nd half of the XX c. An objective is to outline the peculiarities of authors' creative ideas in the writings for the young readers with the help of color names. Child's psychological and physical characteristics and its abilities to percept a literary text on the emotional and aesthetic levels prove the drive for brightness, joy, beauty and harmony. It makes writers implement certain semantic models of colors in their works which depend on definitive items and occurrences as well as specific child's reception, cultural tradition, folklore and myth vectors. A limited life experience shows a dominant position of the visual function of the color vocabulary, implementing basic shades of chromatic spectrum to define natural phenomena, plants, animals, a living being. A color vocabulary, used by writers, become the representatives of not only the certain depictive models but appear to be active components of original, authentic fictional images in the process of readers-receptionist's growing-up, eliciting the features of author's idiolect. Bringing to light some philosophical, ontological and existential issues in the literature for young readers is accompanied by original fictional images formation which helps to expand the palette, make conceptually meaningful images more expressive and reveal the peculiarities of individual style of writing.

Key words: childhood and youth reading; a reader; prose, color, chromatic spectrum; achromatic spectrum; individual style of writing.

